

961014-1

Sokol chce ve své práci o „čase a rytmu“ filosoficky trvat na „primátu vnitřní zkušenosti“ (proti analytické filosofii). To je ovšem vysoce problematická formulace dokonce z fenomenologického hlediska, pokud se tím myslí něco víc než důraz na genezi. Ve stejném smyslu můžeme mluvit o primátu omylu v postupu poznání. Vnitřní zkušenost může být nanejvýš mediem a snad jednou z pomocných opor filosofické práce, ale nikdy se nemůže stát tím, co našemu myšlení a poznávání vposledu vládne. Tak např. nepochybně jistým způsobem vnitřně zakoušíme změnu tlaku nebo geomagnetického pole, ale náležitě rozumíme této své vnitřní zkušenosti teprve tenkrát, když jsme myšlenkovou, s pojmy pracující hypotézou spojili různými způsoby naměřené fyzikální veličiny na jedné straně s touto svou předvědeckou vnitřní zkušeností na straně druhé. (Mimochodem: v rozporu s tím je Sokolova kritická poznámka, že se ve fenomenologii prozrazuje „houževnaté přežívání primátu vědomí v pojetí subjektivismu“ – str.215, ale obě myšlenky nejsou kriticky postaveny proti sobě.) Vnitřní zkušenost je právě tak málo posledním kritériem jako zkušenost „vnější“: je právě jen prožitkem. Aby se zformovala jako opravdová zkušenost, musí být nějak rozumově (a to znamená také: rozumně) zpracována a interpretována. Filosofie nemá jiných prostředků než pojmové modely, které si potom (po jejich konstruování v podobě hypotéz) ověřuje na dalších „zkušenostech“ (a to nikoliv pouze zkušenostech pouze analogických, týkajících se „téhož“, nýbrž také zkušenostech odlišných, týkajících se původně něčeho jiného, třeba i dost odlehlého, protože souvislost obojího nebo vícereho se vyjeví teprve na základě pojmových souvislostí a nikoli již v rámci samotných, pojmově spolu navzájem nevztahovaných zkušeností). Výraz „primát vnitřní zkušenosti“ s sebou nutně nese zatížení empiristickými předsudky. Už sám jenom každý smyslový vjem je předrozumovou interpretací nějakých „základních smyslových dat“ (o kterých ovšem nic nevíme, protože se nám vždycky už „dávají“ jakoby věci samy). Bez nějakého předrozumového pořádní nejsou možné ani myslitelné dokonce ani smyslové vjemy, a tím méně nějaká širší zkušenost, ať už „vnější“ nebo „vnitřní“.

(Písek, 961014-1.)